

ΙΟΥΝΙΟΣ 2013

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ / 25

Δελτίο κρίσης: Ιούνιος 2013

ΓΙΑΝΗΣ ΒΑΡΟΥΦΑΚΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΤΣΟΠΕΤΡΟΣ

1. Εισαγωγή

Ο Ιούνιος του 2013 ήταν ένας μήνας που χαρακτηρίστηκε από σημαντικά γεγονότα τόσο στην Ελλάδα όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Στα εσωτερικά θέματα ξεχώρισε αναμφισβήτητα το πρωτοφανές κλείσιμο της ΕΡΤ, μιας και η κυβέρνηση αποφάσισε να παγώσει αιφνιδίως όλες τις συχνότητες της δημόσιας τηλεόρασης. Αυτή η αυταρχική απόφαση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, οδηγώντας σε παραίτηση της ΔΗΜΑΡ από την κυβέρνηση και σε ανασχηματισμό.

Η τρικομματική κυβέρνηση για άλλη μια φορά ακροβάτησε στα όρια της διάλυσης, καθώς η ανορθολογική πολιτική που ακολουθείται είναι πλέον κοινό μυστικό. Η αποχώρηση της ΔΗΜΑΡ από την ηγεσία της χώρας άφησε τα δύο κόμματα με οριακή πλειοψηφία τη στιγμή που οι δανειστές πιέζουν ακόμη περισσότερο και ο κοινωνικός ιστός της χώρας έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο κατάρρευσης.

2. Η ομολογία του ΔΝΤ και το Greek Success Story

«Η εμπιστοσύνη της αγοράς δεν αποκαταστάθηκε, το τραπεζικό σύστημα έχασε το 30% των καταθέσεων και η οικονομία αντιμετώπισε μια πολύ **βαθύτερη από το αναμενόμενο ύφεση** με εξαιρετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας» ήταν η ομολογία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) ύστερα από τρία χρόνια πρωτοφανούς για τα παγκόσμια δεδομένα ενδιαφέροντος για το αν και κατά πόσο η Κρίση ξεπερνιέται ή βαθαίνει.

Βρισκόμαστε ήδη στα μέσα του 2013 και η κυβέρνηση συνεργασίας (ό,τι απέμεινε από αυτήν μετά τα γεγονότα της ΕΡΤ και τη φυγή της ΔΗΜΑΡ) επιμένει στο Greek Success Story. Μια κατάσταση η οποία υπογείως και εμμέσως αφήνει να φανεί πως θα συνοδευτεί και από **κινήσεις καλής θέλησης**, υπό την προϋπόθεση πως μέχρι τότε θα εφαρμόζονται απαρέγκλιτα οι μνημονιακές υποχρεώσεις (υποχρεώσεις που και το ΔΝΤ επισήμως παραδέχεται ότι είναι μάταιες). Ποιες θα είναι όμως αυτές οι κινήσεις καλής θέλησης;

Η πρώτη αφορά το πολυπόθητο κούρεμα του χρέους, ενώ η δεύτερη είναι η «έκπτωση» από το ελληνικό χρέος των 50 δισ. που δανείστηκε το ελληνικό κράτος από την Ευρώπη υπέρ των εγχώριων τραπεζικών οργανισμών. Αυτή είναι η ανεπίσημη αφήγηση για το άμεσο μέλλον, την οποία διαρρέουν μήνες τώρα κυβερνητικοί κύκλοι και αναπαράγουν τα μέσα ενημέρωσης.

Ακόμη και αν οι φιλεύσπλαχνοι εταίροι φανούν αντάξιοι των προσδοκιών μας, είναι ικανές οι παραχωρήσεις που θα δεχτούν να κάνουν να μας εξασφαλίσουν; Και, αν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις θα μας ανταμείψουν; Οι ακραιφνείς μνημονιακοί άλλωστε κατηγορούσαν όσους απαιτούσαν κούρεμα ή στάση πληρωμών ότι αγνοούσαν το γεγονός πως, ακόμη και να διαγραφόταν μεγάλο μέρος του χρέους, το πρόβλημα δεν θα λυνόταν καθώς η οικονομία μας παρήγαγε συνεχώς ελλείμματα.

Από την άλλη πλευρά, οι περισσότεροι «αντιμνημονιακοί αναλυτές» ισχυρίζονταν ότι **το κούρεμα είναι μεν αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη** για τη σταθεροποίηση. Το ίδιο ισχύει και για το άμεσο μέλλον· και να κουρευτεί το χρέος της ελληνικής οικονομίας, η σταθεροποίηση δεν θα έρθει. Βέβαια οι μνημονιακοί του 2013 ξεχνούν τι πρέσβευαν στις αρχές της όλης περιπέτειας, αλλά αυτό δεν είναι το μόνο που δείχνουν να λησμονούν. Τι θα σημαίνουν όμως αυτές οι παραχωρήσεις και ποια θα είναι τα προαπαιτούμενα για να γίνουν;

Ας ξεκινήσουμε από το σενάριο της διαγραφής μέρους του χρέους προς την Τρόικα. Δεδομένου ότι **το χρέος προς την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και προς το ΔΝΤ δεν θα κουρευτεί ποτέ**, μένει μόνο το χρέος προς τους Ευρωπαίους φορολογουμένους, που είναι περίπου 90 δισ. Το ενδεχόμενο να διαγραφεί μέρος αυτού του χρέους, χωρίς να διαγραφούν τα 60 δισ. που δανείστηκαν οι «υποδειγματικοί κρατούμενοι» της Ιρλανδίας εκ μέρους των τραπεζών τους ή τα χρωστούμενα της Πορτογαλίας, μοιάζει απίθανο.

Η δεύτερη υποθετική παραχώρηση λέει πως τα 50 δισ. της ανακεφαλαιοποίησης θα αφαιρεθούν από το δημόσιο χρέος, κάτι που μοιάζει με αβάσιμη προσδοκία. Ο

βασικός λόγος είναι ότι η απευθείας ανακεφαλαιοποίηση για προβληματικές τράπεζες της Ευρωζώνης αποφασίστηκε να ακολουθήσει την εξής διαδικασία:

(1) Το κράτος-μέλος δανείζεται το 30% περίπου των απαιτούμενων κεφαλαίων.

(2) Κουρεύονται οι ομολογιούχοι και οι μέτοχοι των τραπεζών σε ποσοστό τουλάχιστον 60%.

(3) Κουρεύονται κατόπιν οι μη εγγυημένες καταθέσεις (των άνω των 100.000 ευρώ) και μόνο τότε συνεισφέρει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Σταθερότητας τα κεφάλαια που χρειάζονται περαιτέρω.

Τέλος, όσοι θεωρούν πως τα 50 δισ. που δανείστηκε το ελληνικό κράτος εκ μέρους των τραπεζών θα εκπέσουν του δημόσιου χρέους φαίνεται να ξεχνούν ότι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Σταθερότητας διαθέτει μόλις 60 δισ. για τις ανακεφαλαιοποιήσεις όλων των τραπεζών της Ευρωζώνης. Μόνο η Ισπανία έχει ήδη δανειστεί 45 δισ. για τις τράπεζές της, κάτι που σημαίνει ότι οι υπόλοιπες ελλειμματικές χώρες (στις οποίες βρίσκεται και η Ελλάδα) θα βρεθούν σίγουρα σε δυσχερή θέση και όχι σε πορεία επιτυχίας όπως διαμηνύει η ελληνική κυβέρνηση.

3. Τραπεζική ενοποίηση

Από τα πρώτα κιόλας Δελτία του 2013 είχαμε αναφερθεί στην υπόσχεση περί τραπεζικής ενοποίησης η οποία θα ξεκινούσε στα μέσα του τρέχοντος έτους. Όπως όλα δείχνουν, ήταν και αυτή μία ακόμη από τις συνήθεις διαψεύσεις των τελευταίων ετών.

Σε ένα ουτοπικό σενάριο στο οποίο η ευρωπαϊκή τραπεζική ενοποίηση θα εφαρμοζόταν και θα λειτουργούσε ικανοποιητικά, καμία από τις χώρες του Νότου δεν θα βρισκόταν στη θέση που είναι σήμερα, για να μην αναφερθούμε και στα όσα τραγικά συνέβησαν στην περίπτωση της Κύπρου και θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί. Η σχεδιαζόμενη ενοποίηση μετατέθηκε αρχικά για τις αρχές του 2014 πριν πάρει εκ νέου αναβολή για τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου.

Η πρόσφατη απόφαση, που γιορτάστηκε ως Συμφωνία για την Τραπεζική Ενοποίηση, απέφυγε να επιληφθεί ενός μείζονος ζητήματος: της διαδικασίας και των όρων που θα πρέπει να ισχύουν αναφορικά με το κλείσιμο των τραπεζών. Το κείμενο της Συμφωνίας καλεί τα κράτη-μέλη «να προβούν σε όλες τις απαραίτητες ρυθμίσεις» επ' αυτού. Επί της ουσίας, το νέο σύστημα επίβλεψης των τραπεζών ούτε βασίζεται σε καθαρούς κανόνες που να ισχύουν για τις τράπεζες ανεξάρτητα από την έδρα τους ούτε και επαφίεται στην κρίση κάποιων συγκεκριμένων οργανισμών ή κυβερνήσεων. Το απίστευτο είναι ότι **δεν προβλέπει καν τη διαδικασία με την οποία θα λαμβάνεται η απόφαση για το αν πρέπει μια τράπεζα να κλείσει.**

Οι αγορές αντέδρασαν με τρόπο που προεικονίζει το πιθανό, δύσκολο μέλλον της Ευρωζώνης. Οι μετοχές τραπεζών σε χώρες της περιφέρειας, όπως της ισπανικής Banco Popular, υποχώρησαν σημαντικά. Αντίθετα, σε χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης οι τράπεζες παρέμειναν άτρωτες στο άκουσμα της είδησης. Ενώ στον πυρήνα οι τράπεζες θα διασώζονται από τους φορολογουμένους, στην περιφέρεια, ιδίως μετά τα γεγονότα της Κύπρου, δεν θα ισχύει κάτι ανάλογο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις Βρυξέλλες οι γραφειοκράτες χαιρέτισαν με ενθουσιασμό την απόφαση. Ο βασικός λόγος, σύμφωνα με τον Werner Mussler της *Frankfurter Allgemeine*, είναι ότι η απόφαση αφήνει περιθώρια διαφορετικών προσεγγίσεων και ερμηνειών περί τραπεζικής ενοποίησης. Κάποιοι υποθέτουν ότι η απόφαση εξασφαλίζει τη διάσωση των τραπεζών με χρήματα που θα έρχονται από όλη την Ευρωζώνη, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι η συμφωνία θα θωρακίσει το τραπεζικό σύστημα, καθώς οι τράπεζες θα γνωρίζουν πως σε περίπτωση που βρεθούν στη θέση στην οποία βρέθηκαν μετά το 2008 θα κουρεύονται οι ίδιες και μαζί με εκείνες και οι ανασφάλιστοι καταθέτες.

Από τα θετικά της Συμφωνίας είναι ότι **εισάγει την ιδέα πως τράπεζες που έχασαν την ελάχιστη κεφαλαιοποίησή τους εξαναγκάζονται να εκμηδενίσουν την αξία των μετοχών τους** και να μην αποπληρώσουν ούτε ευρώ από τα χρήματα που χρωστούν στους πιστωτές τους. Αν αυτό είχε συμβεί και στις υπόλοιπες τράπεζες, τότε κανείς από τους τραπεζίτες που τις

χρεοκόπησαν δεν θα παρέμενε στο τιμόνι τους με χρήματα των Ευρωπαίων φορολογουμένων και με τη δυνατότητα να ασκεί εξουσία θεσμικά ή εξω-θεσμικά.

Όσο, όμως, δεν υπάρχει **ένα ενιαίο σύστημα διαχείρισης των τραπεζών υπεράνω εθνικών κυβερνήσεων**, η συμφωνηθείσα τραπεζική ενοποίηση δεν θα είναι όσο καρποφόρα φαντάζει. Οι καθυστερήσεις, βεβαίως, δεν πρέπει να αποτελούν έκπληξη. Είναι σαφές ότι η Γερμανία προσπαθεί να αναβάλει το γιγαντιαίο αυτό εγχείρημα της ενοποίησης, όχι μόνο λόγω των εκλογών. Παρά τα όποια οφέλη προκύψουν από μια ενδεχόμενη ενοποίηση, η τραπεζική ένωση είναι ένα εξαιρετικά σύνθετο ζήτημα το οποίο πολλοί από τους υποστηρικτές της υποτιμούν. Η στοιχειώδης γνώση της κοινωνικής πραγματικότητας αρκεί για να μας κάνει να αντιληφθούμε ότι **πάμπολλες κοινοτικές και εθνικές νομοθεσίες παραβιάζονται όταν ένα ξένο ίδρυμα επιβάλλει το κλείσιμο μιας εγχώριας τράπεζας** χωρίς τη συγκατάθεση της κυβέρνησης ή του εθνικού κοινοβουλίου. Ίσως τελικά να πρέπει να βρεθεί φόρμουλα ούτως ώστε η εξυγίανση να προηγηθεί της ενοποίησης.

4. Έχει η Γερμανία εναλλακτική στρατηγική για το ευρώ;

Όσο και αν η εγχώρια πολιτική συζήτηση κυριαρχείται από τις επικείμενες γερμανικές εκλογές και τον πιθανό αντίκτυπο που θα έχουν στα ευρωπαϊκά πράγματα, στην ίδια τη Γερμανία οι συζητήσεις για τα θέματα της Ευρωζώνης και οι θέσεις των διεκδικητών της καγκελαρίας επ' αυτών δεν είναι όσο καθοριστικές νομίζουμε. Βέβαια, η ελάχιστη σημασία που δίνουν οι Γερμανοί σε αυτά τα θέματα είναι κάπως περίεργη, δεδομένου ότι το επόμενο κοινοβούλιο θα υποχρεωθεί εκ των πραγμάτων να ασχοληθεί επισταμένα με τα ζητήματα της Ευρωζώνης.

Τις προηγούμενες ημέρες, ο Peer Steinbrück, διεκδικητής της καγκελαρίας, κοινοποίησε μερικές από τις σκέψεις του για την Ευρωζώνη, οι οποίες είναι διαφορετικές από αυτές της Μέρκελ. Επέκρινε τη δημοσιονομική πολιτική της καγκελαρίου για την Ευρωζώνη, καταγγέλλοντας ότι οδηγεί σε πολιτικές και κοινωνικές κρίσεις και όχι σε σύγκλιση, ενώ δεν παρέλειψε να μιλήσει για τη

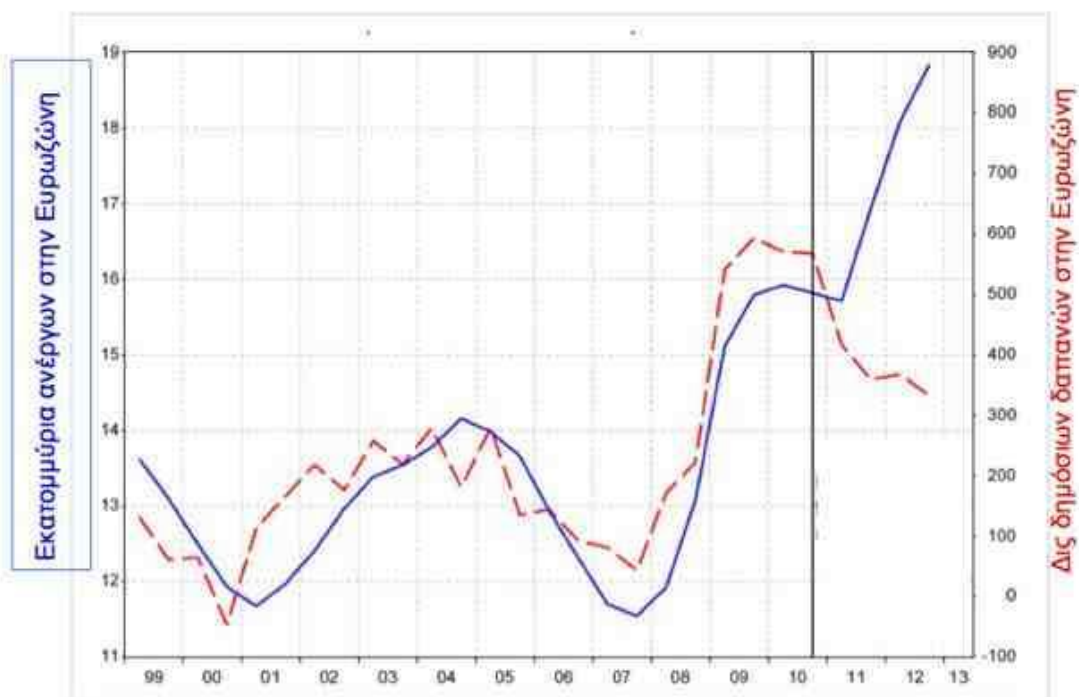
μεγάλη του ιδέα, που δεν είναι άλλη από ένα ευρωπαϊκό σχέδιο Μάρσαλ χρηματοδοτούμενο από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Επίσης, σύμφωνα με δημοσίευμα της κεντροδεξιάς εφημερίδας *Frankfurter Allgemeine*, δεν απέκλεισε περαιτέρω συνεισφορά από τη Γερμανία. Το SPD πάντως έχει προσφάτως παραδεχτεί ότι δεν μπορεί να κερδίσει πόντους στη γερμανική πολιτική με την κριτική των πολιτικών της Μέρκελ στα ζητήματα της Ευρωζώνης.

Ο Helmut Schmidt, ο οποίος αποτελεί τον μεγαλύτερο υποστηρικτή του Peer Steinbrück, δήλωσε πρόσφατα ότι η Μέρκελ δεν γνωρίζει σε βάθος τα οικονομικά θέματα, συνεπώς ο Peer Steinbrück μοιάζει πιο ικανός να τα διαχειριστεί, χωρίς ωστόσο να είναι ουσιωδώς διαφορετικός. Η ιδέα ενός σχεδίου Μάρσαλ χρηματοδοτούμενου από τον προϋπολογισμό της ΕΕ είναι κάτι που ήδη υπάρχει και ονομάζεται διαρθρωτικά ταμεία, κατά τον Helmut Schmidt. Πράγματι, θα χρειαζόταν μια **μεταστροφή της μακροοικονομικής πολιτικής αλλά και των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης** για να γίνει εφικτή και ορατή μια πραγματική βελτίωση του κλίματος στα κράτη-μέλη της περιφέρειας, και ο Peer Steinbrück δεν προτείνει ούτε αυτό. Η εκστρατεία του άλλωστε δεν αποδίδει τα προσδοκώμενα, καθώς το κόμμα είναι πολύδιασπασμένο και η επιστροφή στην εξουσία δεν μοιάζει πιθανή πριν από το 2017.

Εν τω μεταξύ, το Reuters δημοσίευσε τις προηγούμενες ημέρες (Ιούνιος 2013) ένα ενδιαφέρον σχόλιο της Galia Velimukhametova, hedge fund μάνατζερ στην GLG, η οποία αποτελεί μέλος του ομίλου Man. Η κ. Velimukhametova υποστήριξε ότι η Γερμανία θα καταλήξει να δαπανά περισσότερο από το 10% του ΑΕΠ της για να υποστηρίξει την εύρυθμη λειτουργία της ένωσης. Η γερμανική κυβέρνηση μπορεί να προβεί σε κάποιες παραχωρήσεις, όπως κουρέματα χρεών, αλλά θα της κοστίσει πολύ ακριβότερα η προσπάθεια οριστικής επίλυσης της «αιμορραγίας» του τραπεζικού τομέα και δεν μοιάζει έτοιμη για τέτοιες θυσίες στην παρούσα συγκυρία.

5. Ανεργία και δημόσιες δαπάνες

Η σχέση ανεργίας και δημόσιων δαπανών είναι αποκαλυπτική του παραλογισμού που διέπει την υφιστάμενη ευρωπαϊκή πολιτική. Στο διάγραμμα που ακολουθεί γίνεται ξεκάθαρος ο οικονομικός ανορθολογισμός των τελευταίων χρόνων. Η μπλε γραμμή καταγράφει τον αριθμό των άνεργων κατοίκων της Ευρωζώνης από το 1999 μέχρι σήμερα. Η κόκκινη τις δημόσιες δαπάνες (σε δισ. ευρώ) για την ίδια περίοδο:

Πηγή: Eurostat (2013)

Μέχρι το 2010 –έτος εφαρμογής για πρώτη φορά του Μνημονίου, το οποίο αποτέλεσε τη βάση όλων των πακέτων «διάσωσης» και «δημοσιονομικής προσαρμογής» της Ευρωζώνης– η μπλε και η κόκκινη γραμμή παρουσίαζαν μια ξεκάθαρη συσχέτιση: η μια ακολουθούσε την πορεία της άλλης. Όταν η ανεργία παρουσίαζε αυξητικές τάσεις, αυξάνονταν και οι δημόσιες δαπάνες, καθώς οι κυβερνήσεις δαπανούσαν περισσότερα σε επιδόματα ανεργίας και προγράμματα επενδύσεων προκειμένου να την τιθασεύσουν. Το αντίστροφο συνέβαινε όταν η ανεργία υποχωρούσε.

Και τότε ξέσπασε η Κρίση του 2008 που εκτίναξε την ανεργία στα 16 εκατ. Οι δημόσιες δαπάνες, αυτονόητα, εξακοντίστηκαν στο επίπεδο των 500 δισ. ευρώ. Και εκεί που όλοι περίμεναν ότι αυτή η σχέση θα διατηρηθεί –πολλώ δε μάλλον εξαιτίας της ελληνικής χρεοκοπίας– από το 2010 και μετά αποφασίστηκε λιτότητα, δάνεια και Μνημόνια. Το 2010 η Ευρώπη, εν τη σοφία της, επέβαλε όρους λιτότητας όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά παντού. Ακόμη και σε χώρες όπως η Ολλανδία. Για πρώτη φορά σε περίοδο που η ανεργία αυξανόταν η Ευρωζώνη άρχισε να **μειώνει δραστικά τις δημόσιες δαπάνες** με αποτέλεσμα τον απόλυτο εκτροχιασμό των δύο μεγεθών. Η κόκκινη γραμμή πήρε την κατιούσα, καθώς τα κράτη-μέλη άρχισαν να μειώνουν δραστικά τις δαπάνες, ενώ η μπλε γραμμή εκτινάχθηκε. Η αντίδραση των ηγετών σε αυτή την αρνητική εξέλιξη ήταν να μειώσουν κι άλλο τις δημόσιες δαπάνες σε όλες τις οικονομίες της Ευρωζώνης αδιακρίτως.

Τρία χρόνια μετά βλέπουμε ότι η απόκλιση των δύο αυτών γραμμών έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Όσο οι δημόσιες δαπάνες φθίνουν τόσο το οικονομικό έδαφος γίνεται άγονο για νέες επενδύσεις και η ανεργία εκτοξεύεται. Αυτή η έξαρση ανεργίας σε όλη την Ευρώπη συνεχίζει να σπάει το ένα ρεκόρ μετά το άλλο, με τους ηγέτες να έχουν ως μόνη λύση τη μείωση των δαπανών και τη σκληρή λιτότητα. Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους, καθώς στην Ελλάδα η ανεργία τον Μάιο του 2013 έσπασε νέο ρεκόρ φτάνοντας στο 27,6% έναντι 23,8% τον Μάιο του 2012 και 27,0% τον Απρίλιο του 2013 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ). Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το ποσοστό αυτό είναι υπερδιπλάσιο της ανεργίας στην Ευρωζώνη, που διαμορφώθηκε στο 12,1% τον Ιούνιο. Οι πρόσφατες εξελίξεις, όπως τις αναλύσαμε στο παρόν Δελτίο, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αισιοδοξίας.

6. Τα μέτρα της κυβέρνησης Letta για την αναζωογόνηση της οικονομίας

Σε απάντηση της προηγούμενης ενότητας ας δούμε τι γίνεται στο μέτωπο της ανεργίας και των δημόσιων εσόδων στη γειτονική Ιταλία. Σύμφωνα με την πρόβλεψη που έχει κάνει η εθνική στατιστική υπηρεσία της Ιταλίας ISTAT, στο τέλος του 2013 η ανεργία θα φτάσει το 11,9%, ενώ το 2014 στο 12,3%.

Με βάση αυτές τις δυσοίωνες προβλέψεις, η ιταλική κυβέρνηση ενέκρινε τον Ιούνιο ένα νέο διάταγμα που αποσκοπεί στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων. Η ιταλική εφημερίδα *Il Corriere della Sera* δημοσίευσε λεπτομέρειες του πακέτου, που προβλέπει φοροαπαλλαγές για τις επιχειρήσεις που θα προσλάβουν εργαζομένους ηλικίας 18 έως 29 ετών με μόνιμες συμβάσεις πλήρους απασχόλησης της τάξης των 650 ευρώ το μήνα ανά εργαζόμενο για μέγιστο χρονικό διάστημα 18 μηνών για τους νεο-προσληφθέντες και 12 μηνών για τους υπαλλήλους των οποίων οι βραχυπρόθεσμες συμβάσεις γίνονται αορίστου χρόνου. Σύμφωνα με τον υπουργό Εργασίας Enrico Giovannini το πακέτο εργασίας θα επηρεάσει 200.000 άτομα: 100.000 θα επωφεληθούν από φοροαπαλλαγές, ενώ άλλα 100.000 θα ευνοηθούν από διάφορα μέτρα. Το συνολικό κόστος του προγράμματος ανέρχεται σε 1,9 δισ. ευρώ και θα αφορά περίοδο τριών ετών. Όπως είναι αναμενόμενο, η μερίδα του λέοντος των συγκεκριμένων κεφαλαίων θα καλύψει ανάγκες του ιταλικού νότου.

Εκτός από το θέμα της ανεργίας, την Ιταλία απασχόλησε, όπως και την Ελλάδα άλλωστε, η συζήτηση σχετικά με τον ΦΠΑ. Η κυβέρνηση Letta αποφάσισε να αναβάλει την προγραμματισμένη αύξηση κατά 1% του ΦΠΑ μέχρι τον προσεχή Οκτώβριο. Σύμφωνα με την *Il Sole 24 Ore*, η κυβέρνηση προσπαθεί να βρει το 1 δισ. ευρώ που απαιτείται για να αντλήσει τους πόρους που της στερεί η αναστολή εφαρμογής του αυξημένου ΦΠΑ για το προσεχές φθινόπωρο μέσω **αύξησης των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα τσιγάρα αλλά και τα υψηλότερα δημοτικά τέλη**. Τα μέτρα αυτά θα έχουν προσωρινό χαρακτήρα. Η αναβολή αύξησης του ΦΠΑ είναι μια κίνηση δίχως αποτέλεσμα, καθώς δεν επιλύει το βασικό πρόβλημα της υπερβολικής φορολόγησης η οποία θα μπορούσε να

υπερβεί το 55% τον Δεκέμβριο, λόγω ΦΠΑ και IMU (ενοποιημένος δημοτικός φόρος). Σύμφωνα πάντως με τον Tito Boeri, επιφανή Ιταλό οικονομολόγο στο πανεπιστήμιο Bocconi του Μιλάνου και επιστημονικό διευθυντή του ιδρύματος Rodolfo Debenedetti, το τελευταίο διάταγμα για την απασχόληση των νέων δεν είναι ακριβώς το σωστό πακέτο μέτρων το οποίο θα αναζωογονούσε την Ιταλία. Η οικονομία χρειάζεται περισσότερη απελευθέρωση στις αγορές υπηρεσιών και όχι τη σπατάλη χρημάτων σε μόνιμες συμβάσεις πλήρους απασχόλησης. Σύμφωνα με τον Boeri, η Ιταλία θα πρέπει να αντιμετωπίσει τις δεσμεύσεις της με νέες προσλήψεις ή με μεγαλύτερη εργασιακή ευελιξία και όχι με συμβάσεις τέτοιου τύπου.

7. Ιδιωτικοποιήσεις και μαθήματα ιστορίας

Το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων πνέει τα λοίσθια, για λόγους που εξήγησε πολύ γλαφυρά ο εκπρόσωπος της Gazprom, η οποία υπήρξε υποψήφια αγοραστής της ΔΕΠΑ. Ο ρωσικός κολοσσός που δραστηριοποιείται στην αγορά ενέργειας μετέφερε διά στόματος του εκπροσώπου του: «Ακόμη κι αν συμφωνούσαμε ότι η ΔΕΠΑ αξίζει σήμερα τα 800 εκατ. ευρώ που ζητά η ελληνική κυβέρνηση, πόσο θα αξίζει σε ένα χρόνο; Σε δύο;». Αυτό που εμμέσως πλην σαφώς υπαινίχθηκε ήταν ότι, δεδομένης της συνεχιζόμενης αυτοτροφοδοτούμενης ύφεσης, η ζήτηση ενέργειας (αερίου και πετρελαίου) θα μειώνεται συρρικνώνοντας το μέγεθος της αγοράς από το οποίο η ΔΕΠΑ θα πρέπει να αντλεί κέρδη. Άρα, **όπως συμβαίνει πάντα σε μια οικονομία που διέπεται από συνθήκες αποπληθωρισμού, αν αυτή η τάση δεν αντιστραφεί, οι αξίες θα βαίνουν συνεχώς μειούμενες.** Τούτου δοθέντος, ο κάθε υποψήφιος αγοραστής έχει συμφέρον να αναστέλλει διαρκώς την επικείμενη αγορά μέχρις ότου το τίμημα φτάσει χαμηλά. Πρόκειται για μια παράμετρο που η Τρόικα δεν φαίνεται να έλαβε υπόψη της στο σχεδιασμό του Μνημονίου και του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.

Δεν είναι όμως μόνο η ελληνική οικονομία που αδυνατεί να φέρει εις πέρας το πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό που συνέβη παλαιότερα με τη βρετανική επιχείρηση ηλεκτρισμού. Όταν έγινε γνωστό το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησής της, το σχετικό συνδικάτο (η αντίστοιχη ΓΕΝΟΠ)

σήκωσε τη «σημαία του αγώνα». Αυτό συνέβη γιατί κάποιοι από τους βασικούς στόχους της ιδιωτικοποίησης ήταν η εξαφάνιση της διαπραγματευτικής δύναμης του συνδικάτου, η συμπίεση των μισθών και η εντατικοποίηση της εργασίας. Από την πρώτη λοιπόν στιγμή το συνδικάτο (το οποίο σήμερα ονομάζεται Unison) έθεσε ως στόχο του την επανεθνικοποίηση της εταιρείας ηλεκτρικής ενέργειας, ιδιαίτερα εκείνης της πρωτεύουσας.

Η δεκαετία του 1980 ήταν καταστροφική για τα συνδικάτα της Βρετανίας. Πρώτα οι εργαζόμενοι στον κλάδο του μετάλλου υπέστησαν το μέγα πλήγμα της κατάρρευσης της British Steel, κατόπιν οι τυπογράφοι εκπαραθυρώθηκαν από τις εφημερίδες του Rupert Murdoch, τέλος οι ανθρακωρύχοι κατατροπώθηκαν κατά τη διάρκεια της τεράστιας πανεθνικής απεργιακής σύρραξης που διάρκεσε σχεδόν όλο το 1984. Έτσι, και στον κλάδο της ηλεκτρικής ενέργειας το συνδικάτο Unison αναγκάστηκε να αποδεχτεί μεγάλη μείωση τόσο του προσωπικού όσο και των μισθών, με παράλληλη χειροτέρευση των συνθηκών εργασίας.

Όμως, τον Νοέμβριο του 1998 τα πράγματα άλλαξαν. Η γαλλική κρατική εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας EDF αγόρασε την ιδιωτική πλέον Ηλεκτρική Εταιρεία του Λονδίνου (London Electricity). Δύο χρόνια αργότερα, η EDF αγόρασε μια άλλη ιδιωτική εταιρεία του χώρου (Cottam), ενώ το 2002 επεκτάθηκε τόσο στη νοτιοανατολική όσο και στη νοτιοδυτική Αγγλία. Το 2008 η ίδια γαλλική εταιρεία απέκτησε την British Energy και σχεδόν όλα τα πυρηνικά εργοστάσια της χώρας. Το 2019, μάλιστα, έχουν προγραμματιστεί τα εγκαίνια του πρώτου νέου πυρηνικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού της EDF. Εν συντομία, η EDF ουσιαστικά επανενοποιεί την παλιά βρετανική ΔΕΗ υπό μία «κρατική εταιρεία».

Η EDF, στην οποία έχει μεγάλη επιρροή το συνδικάτο CGT (το τελευταίο προπύργιο του γαλλικού κομμουνιστικού κόμματος), επέστρεψε στους εργαζομένους πολλά από τα δικαιώματα που τους στέρησε η ιδιωτικοποίηση, συμπεριλαμβανομένης μιας σημαντικής θεσμικής εκπροσώπησης του ίδιου του συνδικάτου. Όταν ολοκληρώθηκε η ιδιωτικοποίηση, το συνδικάτο έθεσε ως βασικό του στόχο την επανεθνικοποίηση του κλάδου της ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό το πέτυχε έστω και με ανορθόδοξο τρόπο.

Το δίδαγμα της ιστορίας είναι ότι δεν μπορούμε να προβλέψουμε πού μπορεί να καταλήξει μια προσπάθεια αλλαγής του τρόπου λειτουργίας μιας επιχείρησης αν προηγουμένως δεν έχει γίνει ενδελεχής μελέτη και αποσαφήνιση των υποχρεώσεων αλλά και των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Αυτό αφορά περιπτώσεις, όπως η προσπάθεια ιδιωτικοποίησης της ΔΕΠΑ ή αλλαγής του τρόπου λειτουργίας της ΕΡΤ.

8. Επίλογος

Με όλες αυτές τις μη-λύσεις να διαδέχονται η μία την άλλη, ως μόνη διέξοδος από το δράμα φαντάζει η ομοσπονδιοποίηση της Ευρώπης ή τουλάχιστον οι σκέψεις προς αυτή την κατεύθυνση. Βέβαια, αυτή η λύση δεν θα έρθει από τη μία μέρα στην άλλη και τα προβλήματα απαιτούν λύσεις άμεσες και δυναμικές. Από τη στάση όμως των ηγετών και των αξιωματούχων στη διαχείριση των φλεγόντων ζητημάτων μπορεί κάποιος να διακρίνει τις προθέσεις τους τόσο για το εγγύς μέλλον όσο και τις λύσεις που θα επιδιώξουν για το άμεσο παρόν.

Η αναβολή της ενοποίησης του τραπεζικού συστήματος, η λιτότητα εν μέσω Κρίσης, τα δάνεια χωρίς προοπτική, δείχνουν πως πρόθεση των ηγετών της Ευρώπης δεν είναι να αφουγκραστούν και να υπερασπιστούν το κοινό συμφέρον όλων αλλά μόνο ορισμένων.

Μόνο αν μια τέτοια ένωση, όπως η Ευρωζώνη, αποκτήσει δημοκρατική ομοσπονδιακή κυβέρνηση, στη βάση του «ένας πολίτης-μία ψήφος», οι πλεονασματικές χώρες δεν θα μπορούν να ελέγχουν τις αποφάσεις, καθώς η πλειονότητα των πολιτών της Ευρωζώνης ανήκει σε ελλειμματικές χώρες. Ίσως τότε αποκατασταθεί ως ένα βαθμό η λογική και η δικαιοσύνη. Μέχρι να γίνει όμως κάτι τέτοιο, θα πρέπει να εκτελούνται βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Η συνέχιση της παρούσας αντίληψης και πολιτικής θα καταστεί αργά ή γρήγορα αδιέξοδη.

Σε πρόσφατο άρθρο του ο Martin Wolf υποστήριξε ότι η ελληνική κρίση προκάλεσε μια σειρά από τραγικές παρεξηγήσεις. Πιο συγκεκριμένα έγραψε: «Με λίγα λόγια, η ελληνική κρίση ανέδειξε μια τριπλή συμφορά: μια καταστροφή για τους ίδιους τους Έλληνες, μια καταστροφή για την άποψη της κοινής γνώμης για το ζήτημα της κρίσης εντός της Ευρωζώνης και μια καταστροφή για τη δημοσιονομική πολιτική γενικότερα. Το αποτέλεσμα της Κρίσης ήταν η στασιμότητα, ή και η χειροτέρευση, ιδιαίτερα στην Ευρώπη. Στην παρούσα συγκυρία θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η τεράστια πτώση της παραγωγής, σε σχέση με την προ κρίσης τάση μπορεί ποτέ να μην ανακτηθεί. Ωστόσο, η αντίδραση των υπευθύνων για τη χάραξη της πολιτικής δεν ήταν να παραδεχτούν τα λάθη τους, αλλά να επαναπροσδιορίσουν ποια θα πρέπει να είναι μια αποδεκτή απόδοση στα νέα, χαμηλότερα επίπεδα που βρισκόμαστε. Είναι μια θλιβερή ιστορία».

Σύνδεσμοι – Πηγές

- <http://www.protagon.gr>
- <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>
- <http://www.minfin.gr>
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>
- <http://yanisvaroufakis.eu>
- <http://www.eurointelligence.com>